Olmmošvuoigatvuođaid oppamáilmmálaš julggaštus

Láidehus

Buot olmmošgoddái gullevaččaid lunddolaš olmmošárvvu ja sin ovttalágán ja massemeahttun vuoigatvuođaid dovddasteapmi ráhkada vuođu friddjavuhtii, vuoiggalašvuhtii ja ráffái máilmmis,

olmmošvuoigatvuođaid healbadeapmi ja daid badjelgeahččan leat dolvon veahkaválddálašvuođaide, mat leat suorggahan olmmošgotti oamedovddu, ja álbmogiid alimus mihttomearrin lea dovddastuvvon dakkár máilmmi huksen, mas olbmuin lea sátne- ja oskkufriddjavuohta ja sii leat friddja balus ja váilevuođas,

vai olmmoš ii dárbbaš manjimuš ráđđin dorvvastit stuibmái bággoválddi ja vealaheami vuostá, olmmošvuoigatvuođaid galgá dorvvastit riektestáhtaprinsihpa vuođul,

lea vealtameahttun ovddidit ustitlaš gaskavuođaid ovdáneami našuvnnaid gaskii,

Ovttastuvvan našuvnnaid álbmogat leat vuođđogirjjis ođđasit nannen, ahte jáhkket olbmo vuođđovuoigatvuođaide, ovttaskasolbmo árvui ja mearkkašupmái ja albmáid ja nissoniid ovttalágan vuoigatvuođaide ja maid mearridan bargat sosiála ovdáneami ovdii ja buoridit eallima eavttuid friddjat diliin,

láhttostáhtat leat čatnasan ovddidit ovttasráđiid Ovttastuvvan našuvnnaiguin olmmošvuoigatvuođaid ja vuođđofriddjavuođaid oppamáilmmálaš gudnejahttima ja čuovvuma, ja

daid vuoigatvuođaid ja friddjavuođaid oktasaš áddejupmi lea erenoamáš dehálaš vai dát čatnašupmi ollašuvvá buot osiin.

Dan dihte

váldočoahkkin

addá dán olmmošvuoigatvuođaid oppamáilmmálaš julggaštusa buot álbmogiid ja buot našuvnnaid oktasaš mihttomearrin, vai guđege olmmoš ja guđege servodaga orgána, seammásgo doallá dán julggaštusa bistevaččat mielastis, vikkašii čuvgema ja oahpaheami bokte ovddidit daid vuoigatvuođaid ja friddjavuođaid gudnejahttima ja maid bistevaš álbmotlaš ja riikkaidgaskasaš doaimmaiguin dorvvastit daid oppamáilmmálaš ja duođalaš dovddasteami ja čuovvuma sihke ieš lahttoriikkaid álbmogiid ja daid láhkageavahanváldái gullevaš guovlluid álbmogiid gaskkas.

1 artihkal

Buot olbmot riegádit friddja ja ovttaveardásažžan iežaset árvvu ja vuoigatvuođaid dáfus. Sidjiide lea addojuvvon ipmárdus ja oamedovdu, ja sii galget meannudit guđet guimmiideasetguin vieljalaš vuoiŋŋain.

2 artihkal

Juohkehaš lea vuoigadahtton buot vuoigatvuođaide ja friddjavuođaide, mat leat dán julggaštusas máinnašuvvon, makkárge ovdamearkka dihte nállái, liikkiivdnái, sohkabeallái, gillii, oskkoldahkii, politihkalaš dahje eará oaivilii, álbmotlaš dahje servodatlaš vuolggasadjái, opmodahkii, riegádanduogážii dahje eará sajádahkii vuođđuduvvi olggušteami haga. Makkárge olggušteami ii maid oaččo dahkat dan riika dahje guovllu, masa olmmoš gullá, politihkalaš, vuoigatvuođalaš dahje riikkaidgaskasaš sajádaga vuođul, lei dat riika dahje guovlu iehčanas, fuolahanhálddahusas, váili iešráđđema dahje eará dievasválddálašvuođa ráddjehusaid vuolde.

3 artihkal

Juohkehaččas lea vuoigatvuohta eallimii, friddjavuhtii ja persovnnalaš dorvvolašvuhtii.

4 artihkal

Geange ii oaččo doallat šlávvavuođas dahje bággobarggus, mii vástida šlávvavuođa, ja buot šlávvavuođa ja šlávvagávppi hámit leat gildojuvvon.

5 artihkal

Geange ii oaččo biinnidit iige oaččo meannudit dahje ráŋggáštit goaves vugiin, olmmošmeahttumit dahje nu ahte fuotnu su.

6 artihkal

Juohkehaččas lea vuoigatvuohta dasa, ahte son duođaštuvvo buot sajiin persovdnan lága ovddas.

7 artihkal

Buohkat leat ovttaveardásaččat lága ovddas ja vuoigaduvvon ovttaveardásaš lága suodjalussii olggušteami haga. Buohkain lea vuoigatvuohta ovttaveardásaš suodjalussii dán julggaštusa vuostásaš olggušteamis ja buot oalgguheamis dakkár olggušteapmái.

8 artihkal

Juohkehaččas lea vuoigatvuohta beaktilis riektesuodjalusvuohkái doaibmaválddálaš álbmotlaš duopmostuolus dakkár daguid vuostá, mat loavkidit sutnje vuođđolágain dahje eará vugiin dorvvastuvvon vuođđovuoigatvuođaid.

9 artihkal

Geange ii oaččo iešráđálaš doaimmain váldit gitta, bidjat fáŋgalii dahje ádjit eret riikkas.

10 artihkal

Juohkehaččas lea áibbas ovttaveardásaš vuoigatvuohta vuoiggalaš ja almmolaš diggái sorjjasmeahttun ja bealehis duopmostuolus, dallego mearriduvvo su vuoigatvuođaid ja geatnegasvuođaid dahje su vuostá loktejuvvon rihkussivahusaid birra.

11 artihkal

1. Juohkehačča, guhte lea sivahuvvon rihkkosis, galgá doallat sivaheapmin, dan rádjai go su sivalašvuohta lea lágalaččat čájehuvvon duohtan almmolaš dikkis, mas sutnje lea dorvvastuvvon buot su bealušteami várás dárbbašlaš dáhkádusat.
2. Geange ii oaččo dubmet daguid dahje healbadeami dihte, mat eai leat leamaš álbmotlaš dahje riikkaidgaskasaš rievtti mielde rihkkosat daid dahkama áigge. Geange ii maid oaččo dubmet garrasut ráŋggáštussii go dasa, man sáhtii heivehit rihkkosa dahkama áigge.

12 artihkal

Geange persovnnalaš eallima, bearraša, ruovttu dahje reivelonohallama vuostá ii oaččo doaibmat iešráđálaččat, iige geange gudni ja beaggima oaččo loavkidit. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta lága suodjái dakkár doaimma ja loavkideami vuostá.

13 artihkal

1. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta johtit friddja ja válljet iežas ássansaji guđege stáhta rájiid siskkobealde.
2. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta vuolgit riikkas eret, maiddái iežas riikkas, ja máhccat dohko.

14 artihkal

1. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta ohcat dorvobáikki eará riikkain ja oažžut dan doarrádallama haga.
2. Dán vuoigatvuhtii ii oaččo doarjalit, go lea sáhka duođalaš eahpepolitihkalaš rihkkosiidda vuođđuduvvi sivahusaid dahje Ovttastuvvan našuvnnaid mihttomeriid ja prinsihpaid vuostásaš daguin.

15 artihkal

1. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta riikkavulošvuhtii.
2. Geasge ii oaččo iešráđálaš doaimmain rivvet riikkavulošvuođa iige hilgut vuoigatvuođa riikkavulošvuođa molsumii.

16 artihkal

1. Dievas ahkásaš olbmáin ja nissoniin lea vuoigatvuohta náitalit ja vuođđudit bearraša makkárge nállái, riikkavulošvuhtii dahje oskkoldahkii vuođđuduvvi ráddjehusaid haga. Sis leat ovttaveardásaš náittoslihttui gullevaš vuoigatvuođat sihke náittoslihttu áigge, ja earráneami maŋŋá.
2. Náittoslihtu sáhttá čuolbmat dušše dalle, go dasa lea beallelaččaid friddja ja ollislaš miehtan.
3. Bearaš lea servodaga lunddolaš vuođđoovttadat, ja das lea vuoigatvuohta oažžut suodjalusa servodagas ja stáhtas.

17 artihkal

1. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta eaiggádit opmodaga okto ja ovttas earáiguin.
2. Geasge ii oaččo iešráđálaš doaimmain rivvet su opmodaga.

18 artihkal

Juohkehaččas lea vuoigatvuohta jurdda-. oamedovdo- ja oskkoldatfriddjavuhtii. Dát vuoigatvuohta sisttisdoallá friddjavuođa molsut iežas oskkoldaga dahje oskku ja friddjavuođa dovddastit iežas oskkoldaga dahje oskku okto dahje ovttas earáiguin, sihke almmolaččat ja priváhta, oahpaheami, rohkosboddohárjehusaid, ipmilbálvalusaid ja oskkoldaga meanuid bokte.

19 artihkal

Juohkehaččas lea vuoigatvuohta oaivil- ja sátnefriddjavuhtii. Dát vuoigatvuohta sisttisdoallá friddjavuođa čuoččuhit oaiviliid, nu ahte giige ii doaimma daid vuostá ja háhkat, vuostáiváldit ja sirdit dieđuid ja jurdagiid man beare gulahallanvuogi bokte guvllolaš ráddjehusain fuolatkeahttá.

20 artihkal

1. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta čoahkkanit friddja ja soabalaččat ja vuoigatvuohta ortniiduvvanfriddjavuhtii.
2. Geange ii oaččo bákkohit gullat searvái.

21 artihkal

1. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta oassálastit iežas riika almmolaš áššiid dikšumii juogo njuolga dahje friddja válljejuvvon ovddasteaddjiid bokte.
2. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta ovttalágan vejolašvuođaide beassat iežas riika almmolaš virggiide.
3. Almmolaš válddi vuođđun lea álbmoga dáhttu. Dán dáhtu galgá ovdanbuktit mearreáiggis ja albma válggain, main juohkehaččas lea almmolaš ja ovttalágan jietnavuoigatvuohta, ja mat doaimmahuvvojit dakkár jienastemiin dahje vástideaddji válgafriddjavuođa dorvvasteaddji meannudemiin.

22 artihkal

Juohkehaččas lea servodaga lahttun vuoigatvuohta sosiáladorvui, ja juohkehaš lea vuoigadahtton iežas olmmošárvvuid ja persovnnalašvuođa friddja ovdáneapmái vealtameahttun ekonomalaš, sosiála ja čuvgehuslaš vuoigatvuođaid ollašuvvamii álbmotlaš doaibmabijuid ja riikkaidgaskasaš ovttasbarggu bokte, guđege stáhta vuogádaga ja resurssaid mielde.

23 artihkal

1. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta bargui, barggu friddja válljemii, vuoiggalaš ja oiddolaš bargodiliide ja suodjalussii bargguhisvuođas.
2. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta oažžut seamma bálkká seamma barggus makkárge olggušteami haga.

3. Juohke bargis lea vuoigatvuohta vuoiggalaš ja oiddolaš buhtadussii, mii dorvvasta sutnje ja su bearrašii olmmošárvvu mielde eallima ja mii dárbbu mielde dorvvastuvvo eará sosiála suodjalusa vugiiguin.
4. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta hábmet ámmátservviid ja searvat daidda ovdduidis suodjaleami várás.

24 artihkal

Juohkehaččas lea vuoigatvuohta vuoiŋŋasteapmái ja astoáigái, masa gullet bargoáiggi govttolaš ráddjen ja sesoŋŋalaš bálkkálaš luomut.

25 artihkal

1. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta eallindássái, mii dorvvasta doarvái bures su ja su bearraša dearvvašvuođa ja buresveadjima ja masa gullet earret eará borramuš, biktasat, visti, dearvvašvuođafuolahus ja vealtameahttun sosiálabálvalusat, ja maid vuoigatvuohta dorvui bargguhisvuođa, buohcuvuođa, lámisvuođa, leaskan báhcima, boarisvuođa dahje eará alddis sorjjasmeahttun siva geažil, mii dagaha birgenlági manaheami.
2. Etniin ja mánáin lea vuoigatvuohta erenoamáš fuolahusa ja veahki oažžumii. Buot mánát galget oažžut seamma sosiála suodjalusa fuolatkeahttá das, leatgo sii riegádan náittoslihtus vai dan olggobealde.

26 artihkal

1. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta oažžut oahpahusa. Goittotge álgo- ja vuođđooahpahusa galgá lágidit nuvttá. Álgooahpahus galgá leat bákkolaš. Teknihkalaš ja ámmátlaš oahpahus galgá leat almmolaččat oažžumis, ja buohkain galget leat ovttaveardásaš vejolašvuođat oažžut allaoahpahusa sin návccaid mielde.
2. Oahpahusas galgá viggat olbmo persovnnalašvuođa ovdáneapmái dan dievas mihttui ja nannet olmmošvuoigatvuođaid ja vuođđovuoigatvuođaid gudnejahttima. Dat galgá lasihit áddejumi, earáid dohkkeheami ja ustitvuođa buot našuvnnaid ja buot náliid ja oskkoldatlaš joavkkuid gaskkas ja ovddidit Ovttastuvvan našuvnnaid doaimma ráfi seailluheami várás.
3. Vánhemiin lea vuosttas sajis vuoigatvuohta válljet, makkár oahpahusa sin mánáide addit.

27 artihkal

1. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta oassálastit servodaga kultureallimii, návddašit dáidagis ja beassat oassálastit diehtaga ovddideapmái ja ovdduide, maid dat mielddisbuktá.
2. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta dakkár ávnnahis ja ávnnaslaš ovdduid suodjaleapmái, maid son lea dieđalaččat, čálalaččat dahje dáiddalaččat buvttadan.

28 artihkal

Juohkehaččas lea vuoigatvuohta dakkár servodatlaš ja riikkaidgaskasaš ortnegii, mas dán julggaštusas máinnašuvvon vuoigatvuođat ja friddjavuođat sáhttet ollašuvvat ollislaččat.

29 artihkal

1. Juohkehaččas leat geatnegasvuođat servodahkii, daningo dušše servodagas su persovnnalašvuohta sáhttá ovdánit friddja ja ollislaččat.
2. Geange vuostá ii oaččo čujuhit dallego son geavaha iežas vuoigatvuođaid ja friddjavuođaid eará ráddjehusaid, go dakkáriid, mat leat lágas mearriduvvon ja maid áidna dárkkuhus lea dorvvastit eará olbmuid vuoigatvuođaid ja friddjavuođaid dovddasteami ja gudnejahttima ja vel morála, almmolaš ortnega ja almmolaš buresveadjima vuoigaduvvon gáibádusaid demokráhtalaš servodagas.
3. Daid vuoigatvuođaid ja friddjavuođaid ii makkárge dáhpáhusas oaččo geavahit Ovttastuvvan našuvnnaid mihttomeriid ja prinsihpaid vuostá.

30 artihkal

Ovttage ášši dán julggaštusas ii oaččo dulkot dan láhkái, ahte dat mearkkaša stáhta, joavkku dahje olbmo vuoigatvuođa dakkár doibmii dahje dahkui, man dárkkuhussan lea duššin dahkat dán julggaštusas máinnašuvvon vuoigatvuođaid ja friddjavuođaid.

= = =